

Arkivex

BOHUSLÄN

Munkedals- bygd

N:r 2

1980

Årg 11

MUNKEDALS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Trollet

Södra Bohusvägen 13 Hällevadsholm

Telefon 0524 - 503 25

Konsthantverk

Hemsläjd

Utställning och försäljning på Kaserna hembygdsgård i samband
med Wiknerspelen, midsommardagen 21 juni.

GYNNA ANNONSSÖRERNA I

MUNKEDALSBYGD!

**Glad
Midsommar!**

G Ö K O T T A

Vackert väder och många människor möttes tidigt på morgonen den femtonde maj, för att höra göken och för att njuta av en trivsamt morgonstund tillsammans. Fjölårets gökotta förlades inomhus, då regnet strilade ned hela morgonen men i år var vådrets makter nådiga och folket kunde vara både ute och inne, allt efter godtycke. Sjungande flickor medverkade i år, liksom fjölåret och hembygdsföreningens ordförande, Jean Ohlsson, hälsade alla välkomna i den arla morgonstunden. Vid detta laget, hade alla fått höra göken gala på andra sidan Vassbotten, i trädens toppar på Dyreberget. Sedan samtliga druckit sitt medhavda kaffe och dito tilltugg blev det så småningom uppbrott efter en härlig vårmorgon på det natursköna område, som Kaserna utgör.

En värfest på Kaserna

I rent av sommarväder, samlades mycket folk på Kaserna hembygdsgård den artonde maj, dels för att träffa hembygdsvänner från annan ort och dels för att njuta av den goda underhållning som bjöds samtliga.

Hembygdsföreningen hade tidigare i brev, inbjudit ej mindre än 21 hembygdsföreningar i länets mellersta del och av dem hade sju föreningar hörsammat kallelsen och infunnit sig på Kaserna.

Det första inslaget i programmet blev en gemytlig kafferast där det inemot hundralet besökande bänkade sig i det vackra vådret och där hembygdsföreningens ordförande Jean Ohlsson hälsade alla välkomna från när och fjärran. Sedan vidtog underhållningen i form av musik och sång av Gunbergs från Lur och därpå gav en grupp från pensionärsföreningen en show, som livligt uppskattades av en tacksam publik.

Representanter hade kommit från Bokenäs, Dragsmark, Skredsvik-Högås, Lane-Ryr, Bovallstrand, Brå-Brastad och Svarteborg. Vid en samling efter nöjeinslaget, kom det fram många synpunkter på arbetet inom hembygdsföreningarna runt om i bygderna. De inbjudna till träffen var belåtna med arrangemanget att komma tillsammans och dryfta problem och tankar kring det aktuella ämne, som hembygdsrörelsen utgör.

Efter en stunds överläggning, kom samtliga till den slutsatsen, att man borde inbjuda varandra på en liknande träff, som den på Kaserna. De personer som infunnit sig från berörda hembygdsföreningar, ämnade senare vid styrelsesammanträdet, framlägga resultatet från denna träff på Kaserna. Alla ansåg, att dagens sammankomst givit ett positivt utbyte och att man borde i fortsättningen ha kontakt med varandra, när det gäller allt som rör hembygdsföreningarnas arbete och uppgifter. Samtalen mellan personer från de olika föreningarna leddes av ordförande i Munkedals forminnes- och hembygdsförening, Jean Ohlsson.

o - o - o - o - o - o - o - o - o - o - o - o - o - o

Fingals grottor

Hösten 1979 var en tid för utflykter för hembygdsföreningen och bland andra företogs en sådan till Fingals grottor, mycket nära Modalen. Då flera personer efterlyst visan om Fingal, återges den här:

Ensam i skuggrika dalen, tätt vid den svalkande flod,
där bodde befriad från kvalen, Fingal en herde så god
Sorger och oro och smärta, och andra jordiska kval
hade ej rum i hans hjärta, och trivdes ej uti hans dal.

Kärlek som plågar så många, hade ej rum i hans bröst,
blommornas doftande ånga, och fåglarnas himmelska
röst.

Vare de enda som hade, rum i hans sorgfria själ,
uti sin oskuld han sade, himlen vill Fingal så väl.
Nitton år ensam han bodde, lugn i sin fredliga dal,
drömmande saligt han trodde, sig bo uti änglarnas dal.

Då såg han en morgon vid strömmen, en tärna som låg
där och bad,
from som en ängel i drömmen, som själva drömmen så glad.

Fingal går ned till den sköna, fattade ömt hennes hand

drog henne ner i det gröna, tätt vid den leende strand.

Skönaste flicka han sade, vem har fört dig till mig ?
fört dig till Fingal den glade, som aldrig vill
skiljas från dig.

WIKNERSPELEN

Midsommardagen 21 juni 1980

- Kl 11.00 Friluftsgudstjänst. Pred. av komm
Gustaf Johansson. (Sammanlyst med
Valbo-Ryr och Munkedals kapell.
- Kl 12.15 Portarna öppnas
- Kl 12.45 Parad. Musik av Orusts spelmannsgille.
Hälsningsanförande av hembygdsföreningens
ordförande Jean Ohlsson och tal
av kurator Sigge Lindvall.
Omkring kl 13.30 musik av Orusts spel-
mannsgille.
- Kl 14.00 Folkdans samt dans och lekar kring
majstång för barn och vuxna. Munkedals
folkdansgille.
- Kl 14.30 Ponnyridning för barn under 12 år.
- Kl 15.00 -
- 16.00 Hantverkarnas timme med utövande av
gamla yrken och sysselsättningar.
- Kl 16.00 Sång av Lars-Eric Frendberg från
Trollhättan, tillsammans med Lill-
Magnus.
- Kl 16.30 Gesäters teateramatörer ger:
"Bröllopet i Bränna" efter Rosa
Carléns dalslandsroman. Manus och
regi: Eric Hellberg.

Hantverkarna håller igång ett flertal arbeten
och utövar gamla yrken i tidstrogen miljö.
Därvid kommer äldre redskap och verktyg till
användning. På Kaserna tröskas med slaga, smides,
slöjdas, tillverkas dröpprennor, slipsvävning och
krukmakeri, m.m. I bakstugan tillverkas lefsor,
ett bakverk som livligt uppskattas av alla be-
sökare på hembygdsgården under midsommar.
Den nya vävstugan tas i bruk, där vävning och
spinning, m.fl. yrken förekommer.

Postinlämning och försäljning av vykort. Kafé-
teria, lotterier, m.m.

Rätt till ändringar i programmet förbehålles

Bröllopet i Bränna.

På midsommardagen visas en av Rosa Carléns mest berömda böcker; Bröllopet i Bränna. Framförandet av denna teaterföreställning i fyra akter, torde bli ett av bästa arrangemangen som hittills ägt rum på Kaserna hembygdsgård.

Bröllopet i Bränna, är inte bara en brottmåls-historia, det finns även ett stänk av romantik, samtidsigt som skildringen i stor grad ägnar sig åt folklivet, sådant det tedde sig under 1800-talets gränsgårdar kring Håbol på Dal.

Författarinnan till boken, Bröllopet i Bränna skrevs av Rosa Carlén och torde vara den bästa av hennes romaner. Rosa Carlén var dotter till vår bohuslänska författarinna Emelie Flygare-Carlén, som redan vid tjugo års ålder ingick äktenskap med en läkare som hette Flygare och som hade praktik i Sunnerbo i Småland. Efter blott fem års äktenskap, dog mannen och Emelie flyttade då tillbaka till norra Bohuslän. Det var här hon lärde känna en jurist som hette Reinhold Dalin. Denne var son till lantmätaren Johan Dalin och hans maka, Catharina Bågenholm från Håbol. Det uppstod genast ett varmt förhållande mellan Emelie och Reinhold. Emelie har en gång sagt, att Dalin var den ende man hon älskat helt och fullt. Trolovning ägde rum i augusti 1834. Men bekantskapen blev inte så långvarig. Dalin råkade ut för en olyckshändelse och bröt ett ben. Senare tillstötte kallbrand och Reinhold Dalin avled 1835. Han ligger begravd på Naverstads kyrkogård.

Men romansen med Dalin hade skaffat Emelie en kärleksfantasi och nu gällde det att föda barnet så omärkligt som möjligt, ty det var en stor skam på den tiden, att skaffa barn till världen utom äktenskapet. Det var då Emelie flydde till Dal och på kronohemmanet Lerdals stom i socknen med samma namn, födde hon sin dotter, Catharina Rosaura, den 9 maj, år 1836. Året därpå adopterades Rosa av godsägare Bågenholm på Onsön, släktingar till Dalin.

Här växte Rosa upp och tillbragte en lycklig bandom. Fri och glad, sprang hon omkring i skog och mark samt lärde sig, att passionerat älska sin vackra hembygd i Eds-trakten.

Som fosterbarn till Bågenholms på Onsön, blev det helt naturligt, att dessa blev som Rosas föräldrar. Många år senare, fick Rosa reda på, att hon hade en annan mor. Detta blev ett hårt slag för Rosa och någon verlig gemenskap mellan mor och dotter, blev det aldrig mellan dem. Senare i livet, blev Rosa gift med härads-hövding Rickard Carlén och eftersom Rosas mor, Emelie, var gift med brodern Carlo, blev mor och dotter, svägerskor till varandra.

Rosa hade förmånen att få en man med stora förmögenheter. De hade råd att företå långa resor såväl inom landet som till andra riken. Men varhelst Rosa kom, kände hon alltid en gnagande längtan till sin hembygd. Hon tänkte på sitt kära Onsön, där hon vuxit upp och lärt sig hålla av. Hon hade firat sitt bröllop med Carlén i Eds kyrka och senare flyttat till andra delar av landet. Richard Carlén avled 1873. Sedan Rosa blivit änka, flyttade Rosa till Onsön för att söka tröst hos sin fostermor. Hos sin riktiga mor, sökte aldrig Rosa någon tröst. I hela två år stannade Rosa på Onsön för att därefter återvända till Stockholm.

Det skulle inte dröja så många år, innan Rosa ånyo var tillbaka på Onsön, nu för att stanna. Nu hade mangårdsbyggnaden på Onsön brunnit ned, varför Bågenholms bodde i en mindre byggnad och här bodde Rosa sista tiden av sitt liv. Sjuk och nedbruten som hon var, kom hon till sist, aldrig ur sängen. Rosa dog den 12 februari 1883. Hennes sista ord var: "Skola vi nu gå över gränsen?" Jordfästningen ägde rum i Eds kyrka där hon en gång stått brud och hennes stoft fördes till Stockholm, för att vila i samma grav som mannen, på Nya Kyrkogården. I sitt testamente skänkte Rosa 5.500 kr till Dals Eds pastorat för att "till minne av mina kära fosterföräldrar, under namn av Bågenholmska fonden, komma fattiga i socknen till godo".

Bröllopet i Bränna har på ett mycket förtjänstfullt sätt, tolkats av Gesäteramatörerna i en föreställning under pingsthelgen i Hultängen. För manus och regi svarar Eric Hellberg, som även gestaltar ett par av rollerna i den fyra akter långa berättelsen. Gesäters teateramatörer uppför "Bröllopet i Bränna" på Kaserna hembygdsgård, midsommardagen kl 16.30

Munkedals Hembygdsförening.

Chatarina Rosaura Carlén

Författarinna till romanen: "Brölloppet på Bränna"

Stammande sade den kvinna, jag får ej stanna hos dig,
ty jag är ej någon herdinna, och Fingal kan aldrig
få mig
Kinder mot kinder nu hände, Fingal gav flickan en
kyss
vredgad hon hastigt sig vände, och Fingal stod ensam
som nyss.

Han rasar och far från sitt galler, tar bågen och modigt den för; spänner den, skjuter och faller, blickar mot himlen och dör.

0 ü 0 ü 0 ü 0 ü 0 ü 0 ü 0 ü 0 ü P 0 ü 0 ü 0 ü 0 ü

Fem socknar i Munkedal !

Fem socknar kan faktiskt bli benämningen på den bok som förhoppningsvis kommer att ligga färdig i år. Denna hembygdsbok, som kommer att innehålla det mesta, omfattar socknarna Berfendal, Foss, Håby, Svarteborg och Valbo-Ryr. Stor vikt kommer att läggas på bild-materialet, en del nytagna foton, men mestadels äldre kort från svunna tider. Materialet kommer också att utgöras av beskrivning på gårdar och fastigheter ävenså vissa terrängområden där beskrivningar lämpligt kan föreligga. Boken verkar redan nu att bli omfångsrik och frågan har varit om inte en andra del kan komma att utges. Men mera därom senare !

///

TANKAR OCH MINNEN

Jag ville gå till stenröset i backen,
men det fanns ju inte mer.
Och den gamla smedjan vid tjärnet,
den hade någon rivit ner.

Jag ville gå till det gamla torpet,
fast vägen dit var lång.
men där växte det skog i åkern
där vi odlade potatis en gång.

Jag ville gå till barndomshemmet,
 jag trodde allt var som förr.
 Men där bodde främmande människor,
 och stängd var hemmets dörr.

Ritningar till Wiknerstugan.

1867 har Pontus Wikner skisserat några detaljer till sitt kära hem på Kaserna. Av de avtryck som finns, är det tydligt att anteckningarna ingått i en dagbok, som Wikner skrivit. Ur dessa blad, ingår även en karta över området. Kartan och ritningarna av bostaden och omgivningen, har i dagarna förstörats och finns att bese i Wiknerstugan.

Utmärkande är, att Wiknerstugan en gång har varit en s.k. backstuga. Detta tyder på, att under det nuvarande huset har funnits lägenhet, inrett till bostad och med ingång från norrsidan. De skilda utrymmen i den underjordiska bostaden syns väl utnyttjat.

Wikner nämner bl.a. en spis av "värmlandsfason" och en rund kakelugn. Ett hörnskåp har haft sin placering i köket där också en soffa fått plats. I rummet var det sparsamt möblerat men Wikner nämner soffa och bord tillika sängplats. Ävenså fanns potatiskällare och mjöllår i denna del av huset under jord.

Sedermera har Wiknerstugan byggts till på höjden till det utseende huset har än idag och så småningom kommit i ett, efter den tidens förhållande värdigare skick. Stugan har undergått en grundlig restaurering 1960 och överlämnats som gåva av Munke-dals AB till hembygdsnämnden detta år. Därefter har hembygdsföreningen tagit över stugan och området och utfört såväl nybyggnads- som underhållsarbeten under senare år.

Pontus Wikners födelsehem i Kikerud, Valbo-Ryr, är Wiknermuseum och ägs av en stiftelse, vars ledamöter utses av Västra kretsen av Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund och av Odd Fellow-orden n:r 37 Pontus Wikner i Uddevalla. Födelsehemmet i Kikerud har ett vackert läge invid sjön med samma namn. Om sin bostad på Kaserna skriver Wikner i ett efterlämnat brev: min bostad var inte bättre än att snö och regn obehindrat hade fri tillgång till den plats där min vagga stod. Men Wikner tillägger: "Vår bostad blev visserligen en annan och bättre, men jag hade tagit skada, min kraft var bruten och jag kunde inte repa mig sedan."

färskt gott bröd

Köp brödet hos

Blomquist
BAGERI AB

Strömstadsvägen 9 Munkedal Tel. 100 97, 102 36, 103 33

S T Ö D

Hembygdsföreningen genom att ingå
som medlem

Årsavgift 10:— per person

Beloppet kan lämpligen insättas på post-
girokonto 58 23 49 - 7
eller bankgirokonto 665—7480

Tidskriften Bohuslän—Munkedalsbygd utdelas
i regel 4 ggr pr år till medlemmar och intres-
serade. Tidigare utgivna medlemsblad kan fritt
erhållas i mån av tillgång.

Adress: Hembygdsföreningen, 450 50 Munkedal.